

Asia: VN/22264/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 56 a §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Nyt lausuttavana oleva lakiehdotus tarkoittaisi käytännössä eräiden pitkäaikaissairauksien ja muiden sairauksien välttämättömän hoidon ja lääketieteellisesti välttämättömien apuvälineiden rajaamista laittomasti maassa oleskeleville järjestettävän hoidon ulkopuolelle.

Ehdotuksen perusteluissa kuvataan näitä välttämättömän kiireettömän hoidon esimerkkitalanteita seuraavasti: Korkea verenpaine lisää aivoinfarktin tai aivoverenvuodon riskiä ollen merkittävin hoidettavissa oleva aivohalvauksen riskitekijä. Välttämättömää kiireetöntä hoitoa tarvitaan tilanteissa, joissa verenpaine on jatkuvasti koholla, vaikka potilaalla ei olisikaan muita oireita. Pitkittyvän selkäkivun tai yskän takana voi olla syöpä, jonka mahdollisimman aikainen toteaminen mahdollistaa hoidon aloittamisen. Hoidon viivästyminen voi johtaa komplikaatioihin ja pitkiin sairaalahoitajaksoihin. Murtuman jatkohoito apuvälineineen ei yleensä ole enää kiireellistä hoitoa, vaan välttämättömää hoitoa, jotta vamman asianmukainen parantuminen voidaan varmistaa.

Lakiehdotuksen perusteluissa esitetään, että vaikutukset eivät kohdistuisi erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin henkilöihin, joille tulisi edelleen järjestää välttämätön kiireetön hoito. Lakiehdotukseen sisältyy poikkeukset koskien lasten oikeutta terveystalviin sekä vakavan pitkäaikaisen vamman tai sairauden vuoksi välttämättömiä terveystalviin ja välttämättömiä raskauteen liittyviä terveydenhuollon talviin. Myös laittomasti maassa oleskelevälle henkilölle, joka on muun terveydentilisen syyn vuoksi erityisen haavoittuvassa asemassa, tulisi järjestää tämän syyn vuoksi välttämättömät terveystalvit.

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus ei voi kuitenkaan kannattaa lakiehdotusta niillä perusteilla, jotka on esitetty lakiehdotuksen perustelutekstissä. Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus katsoo, että mikäli lakiehdotus etenee hallituksen esityksenä eduskuntaan, haavoittuvia potilasryhmiä koskevat rajaukset ehdotuksen ulkopuolelle tulisi ehdottomasti säilyttää esityksessä asiakas- ja potilasturvallisuuden heikentämistä lieventävinä seikkoina.

1. Puutteet oikea-aikaisessa hoitoon pääsyssä on yksi merkittävä asiakas- ja potilasturvallisuusriski. Lakiehdotuksen perustelujen mukaan keskeistä pitkäaikaissairauksien välttämättömässä hoidossa on, että ilman hoitoa potilaan fyysinen tai psyykinen terveydentila

vaarantuu vakavasti. Toisaalta välttämättömien kiireettömien terveystalvelujen järjestämisen voidaan arvioida vähentävän vältettävissä olevien haittatapahtumien riskiä.

2. Puute välttämättömässä kiireettömässä terveystalvelussa voi johtaa tarpeeseen saada kiireellistä hoitoa, mikä voi tulla kalliimmaksi kuin ajoissa hoidettu sairaus. Välttämättömillä kiireettömillä terveystalveluilla voidaan ehdotuksen perustelujen mukaan mahdollisesti välttää se, että hoidettava sairaus vaatii kallista erityistason hoitoa. Useiden pitkäaikaissairauksien välttämättömän kiireettömän hoidon antamatta jättäminen tarkoittaa vaikeiden tai vaikeahoitoisten so. kalliiden tautitapausten määrän lisääntymistä.

3. Vaikutusarvion mukaan lakiehdotuksen voidaan arvioida heikentävän pidempään kuin lyhytaikaisesti laittomasti maassa oleskelevien hyvinvointia ja terveyttä. Lakiehdotus heikentäisi perusoikeuksia ja Suomea sitovissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa turvattuja oikeuksia. Lapsesta huolehtivan aikuisen terveyden ja toimintakyvyn heikentyminen voisi vaikuttaa myös perheen sosiaalitalvelujen ja viime kädessä lastensuojelulain mukaisten toimenpiteiden tarpeeseen. Lääketieteen profession yleiseettisenä periaatteena on tarjota apua kaikille tarvitseville. Suomessa talvelujen järjestäjien voidaan katsoa edustavan yleisiä terveydenhuollon humanitäärisiä perusteita.

4. Lakiehdotuksella voidaan arvioida olevan huomattava vaikutus määrällisesti melko pienen ihmisryhmän hyvinvointiin ja terveyteen. Vaikutusarvioissa esitetään kuitenkin, että tällä hetkellä Suomessa laittomasti oleskelevien henkilöiden arvioitu määrä on niin vähäinen, ettei voimassa olevalla sääntelyllä arvioida olevan vaikutuksia terveydenhuollon kantokyvyn näkökulmasta. Lakiehdotuksella ei voitaisi myöskään estää mahdollisen ulkoisen shokin vaikutusta kiireelliseen hoitoon. Välttämättömän kiireettömän hoidon merkitys julkisen terveydenhuollon kantokyvyille on vähäisempi kuin hoidon, joka on annettava kiireellisesti.

Sote-talvelujen rajaaminen ei näyttäisi olevan myöskään tehokas keino puuttua laittoman maahantulon ongelmaan. Toimenpiteet ja voimavarat tulisi kohdentaa ilmiön juurisyihin. Säädöksen vaikutus laittoman maahantulon estämiseen on marginaalinen, mutta voi aiheuttaa mainehaitan Suomelle oikeusvaltiona, joka kunnioittaa jokaisen ihmisen ihmisarvoa. Toisaalta laittomasti maassa oleskelevien hakeutuminen talveluihin voisi tarjota ammattilaisille mahdollisuuden tunnistaa myös sosiaalisia ongelmia ja ehkäistä ja puuttua niihin, millä voisi edelleen olla syrjäytymistä ja esim. marginalisoitumista ennalta estävä vaikutus.

Koskela Satu
Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus